

2. Výstup, reálná čísla

BI-EP1

Efektivní programování 1

ZS 2024/2025

Ing. Martin Kačer, Ph.D.

© 2024 Martin Kačer

Katedra teoretické informatiky

Fakulta informačních technologií

České vysoké učení technické v Praze

Formátování výstupu

A	B	C	D	E	F	G	H	I
A	B	C	D	E	F	G	H	I
J	K	L	M	N	O	P	Q	R
J	K	L	M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X	Y	Z	
S	T	U	V	W	X	Y	Z	
a	b	c	d	e	f	g	h	i
a	b	c	d	e	f	g	h	i
j	k	l	m	n	o	p	q	r
j	k	l	m	n	o	p	q	r
s	t	u	v	w	x	y	z	
s	t	u	v	w	x	y	z	

Desetinná čísla

- Daný počet desetinných míst
- Zaokrouhlování (dle požadavků)
  - 3.1415926535
  - 3.14
  - 3.142
  - 42
  - 42.000

Reálná čísla – C

■ printf

<code>printf("%f", pi);</code>	3.141593
<code>printf("%.2f", pi);</code>	3.14
<code>printf("%0.3f", pi);</code>	3.142
<code>printf("%.3f", 0.25);</code>	0.250
<code>printf("%8.3f", 0.25);</code>	0.250
<code>printf("%08.3f", 0.25);</code>	0000.250

Reálná čísla – C++

- `cout`

- Manipulátor

- ```
cout << setprecision(N) << num;
```

|                                                      |                       |
|------------------------------------------------------|-----------------------|
| <code>&lt;&lt; std::setprecision(6)</code>           | <code>3.141593</code> |
| <code>&lt;&lt; std::setprecision(2)</code>           | <code>3.14</code>     |
| <code>&lt;&lt; std::setprecision(3)</code>           | <code>3.142</code>    |
| <code>&lt;&lt; std::setw(8)</code>                   | <code>0.250</code>    |
| <code>&lt;&lt; setw(8) &lt;&lt; setfill('0');</code> | <code>0000.250</code> |

# Reálná čísla – Java

- `java.text.*`
- `MessageFormat`, `NumberFormat`, `DecimalFormat`

|                                                              |                   |
|--------------------------------------------------------------|-------------------|
| <code>out.println(new DecimalFormat("0").format(pi));</code> |                   |
| <code>println(pi);</code>                                    | 3.141592653589793 |
| <code>DecimalFormat("0");</code>                             | 3                 |
| <code>DecimalFormat("0.000");</code>                         | 3.142             |
| <code>DecimalFormat("000.000");</code>                       | 003.142           |
| <code>DecimalFormat("###.###");</code>                       | 3.142             |
| <code>DecimalFormat("0.000");</code>                         | 42.250            |
| <code>DecimalFormat("#.###");</code>                         | 42.25             |

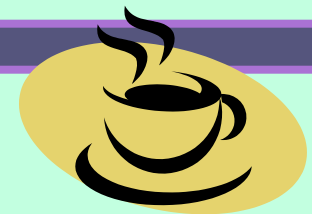
# Výstupní věta s čísly

- Doplnění hodnot do výstupní věty

C / C++

```
printf("Strazny ujde %d kroku.\n", cnt);  
printf("Prumer kruhu je %.3f cm.\n", diam);
```

```
System.out.println("Strazny ujde "  
    + cnt + " kroku.");  
  
System.out.println("Prumer kruhu je "  
    + NUMFORMAT.format(diam) + " cm.");
```


Složitější formátování

- Požadavky na přesné rozmístění
  - mezery, ASCII-art apod.

```
  $
 $$$ $$
 $$ $ $$
 $$ $
  $$$ $$
   $ $$
 $$ $ $$
 $$$ $$
  $
```

```
#####
#   B   #
#  ###  #
#  #X   #--#
# ##### #
# A     # 00#
#####
```

$$c^2 = a^2 + b^2$$

Složitější formátování

- Požadavky na přesné rozmístění
  - Většinou se vyplatí zapisovat do pole

```
char map[20][61];
for (r = 0; r < 20; ++r) {
    for (c = 0; c < 60; ++c)
        map[r][c] = ' ';
    map[r][60] = '\\0';
}
while(...)
    map[i][j] = '-';
    map[i+1][j] = '|';
```

C / C++

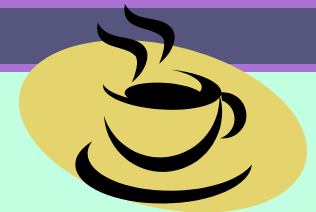
Složitější formátování

- Požadavky na přesné rozmístění
  - Pole pak vypíšeme celé najednou

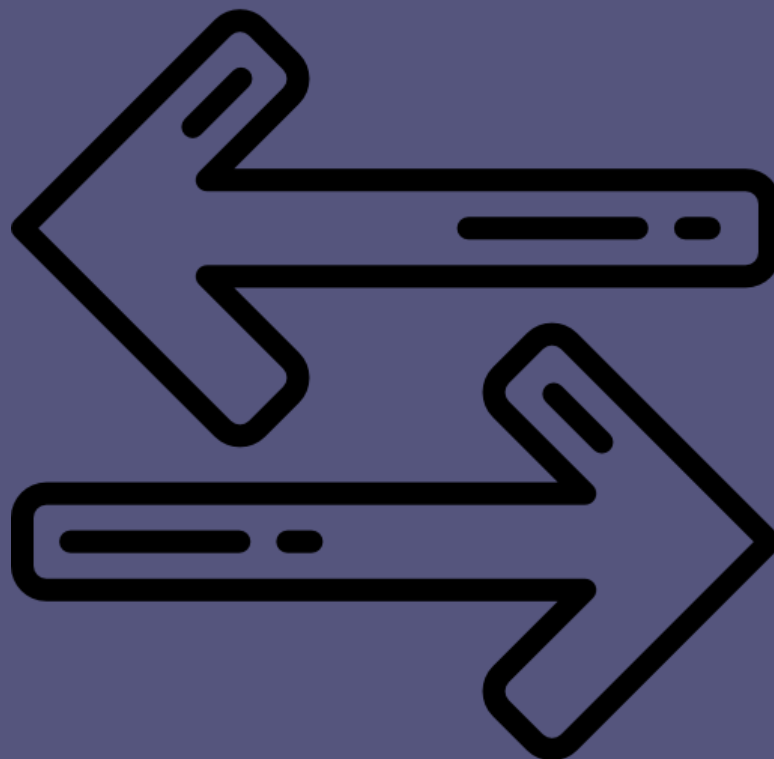
```
char map[20][60];  
.  
.  
.  
for (r = 0; r < 20; ++r)  
    printf("%s\n", map[r]);
```

C / C++

```
char ch[][] = new char[20][30];  
.  
.  
.  
for (int i = 0; i < 20; ++i)  
    System.out.println(ch[i]);
```


Interaktivní úlohy

Interaktivní úloha

- **Nepoužívá soubor**
- **Komunikuje s programem**
- **Střídání vstupu a výstupu**

Interaktivní úloha – příklad

Hádání čísel

- Úkolem je uhodnout číslo 1-1000000
- Program vypíše na výstup číslo
- Na vstupu se objeví informace, zda je větší nebo menší
- Maximálně 25 pokusů

Interaktivní úloha – řešení

Hádání čísel

- **Řešení:**
Samozřejmě binární půlení
- **Nebojte se implementace...**

Interaktivní úlohy – specifika

- Existence bufferů
- Výstup
  - Po každém výstupu volat flush
  - Knihovny často dělají automaticky, ale bezpečnější je na to nespoléhat

Interaktivní úlohy – specifika

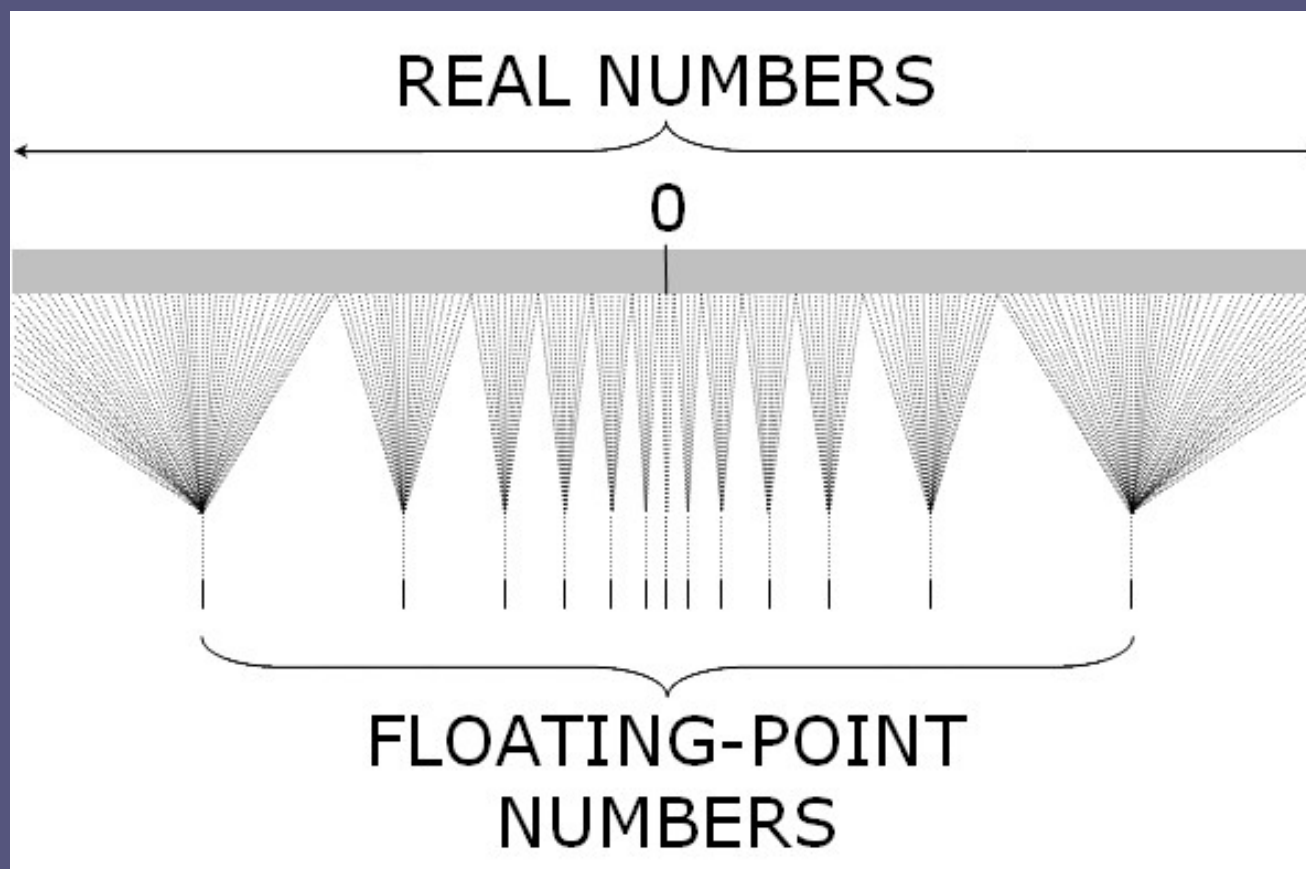
- **Vstup – vzniká postupně**
  - Nečíst (ani nezkoušet) víc, než existuje
- **OK:**
  - `cin >> str`
  - `scanf("%d", &n)`
  - `BufferedReader.readLine()`
- **Špatně:**
  - `scanf("%d\n", &n)`
  - `scanf("%d ", &n)`

Interaktivní úloha – řešení

```
int l = 1, r = 1000000;  
while (l != r) {  
    int mid = (l + r + 1) / 2;  
    printf("%d\n", mid);  
    fflush(stdout);  
  
    char response[3];  
    scanf("%s", response);  
    if (strcmp(response, "<") == 0)  
        r = mid - 1;  
    else  
        l = mid;  
}  
printf("! %d\n", l);  
fflush(stdout);
```

Reálná aritmetika

Reálná čísla – nepřesnosti

- Čísla jsou nepřesná sama o sobě
  - Ne každé reálné číslo jde uložit
  - Jen racionální a ještě ne všechna
  - ... včetně těch s konečným des. rozvojem
  - 0,125 desítkově → 0,001 binárně
  - 0,2 desítkově → 0,001100110011... binárně

Nepřesnosti – kdy vadí?

- Při výpisu se zaokrouhlí => nevadí
- **Kdy nám nepřesnosti budou vadit??**
- Při operacích se chyby „nabalují“
  - Záleží na okolnostech (příklad s odrazy)
  - Nutno na to pamatovat
- Ale to není vše ... kdy to ještě vadí?

Nepřesnosti – kdy vadí?

- „I malá nepřesnost může způsobit velké následky ...“
  - Kdy?
- Rychle rostoucí funkce (zejm. do ∞)
  - Tangens, $1/x$
- Nespojité funkce
  - Porovnání

Porovnávání reálných čísel

- Co vypíše následující kód?

```
double x;  
for (x = 0.0; x != 1.0; x += 0.1) {  
    printf("%f\n", x);  
}
```

```
double x;  
for (x = 0.0; x < 1.0; x += 0.02) {  
    printf("%f\n", x);  
}
```


Porovnávání reálných čísel

- PAMATUJTE: Desetinná čísla jsou nepřesná!!!

```
double x;  
for (x = 0.0;  
     x < 1.0;  
     x += 0.1) {  
    printf("%f\n", x);  
}
```

```
0.000000  
0.100000  
0.200000  
0.300000  
0.400000  
0.500000  
0.600000  
0.700000  
0.800000  
0.900000  
1.000000
```

Porovnávání reálných čísel

- PAMATUJTE: Desetinná čísla jsou nepřesná!!!

```
double x;  
for (x = 0.0;  
    x <= 1.0;  
    x += 0.02) {  
    printf("%f\n", x);  
}
```

```
. . .  
0.860000  
0.880000  
0.900000  
0.920000  
0.940000  
0.960000  
0.980000
```

Reálná čísla – příklad

- Zjistěte, zda je bod $[X,Y]$ uvnitř kruhu o poloměru R

```
if (sqrt(x*x + y*y) <= r)
```

- Odmocnina je zbytečně pomalá a nepřesná

```
if (x*x + y*y <= r*r)
```

- Lepší
- Funguje i pro celá čísla
- ... ale vlastně **JEN** pro celá čísla

Reálná čísla – příklad

```
if (x*x + y*y <= r*r)
```


- Nevhodné kvůli nepřesnostem reálných čísel
  - Bod ležící na kružnici testem projít může a nemusí

```
static final EPS = 1E-8;
```



```
if (x*x + y*y < r*r + EPS)  
    /* včetně kružnice */
```

```
if (x*x + y*y < r*r - EPS)  
    /* vyjma kružnice */
```

„Magické epsilon“

- Vždy používejte pro porovnávání!
  - Pokud existuje rozdíl mezi $< a \leq$
  - Na úplnou rovnost

```
if ( abs (a-b) < EPS )
```


- Jak epsilon vybrat?
  - Dostatečně velké, aby pomohlo
  - Dostatečně malé, aby nevadilo
  - → o několik řádů menší než hodnoty

Epsilon

- Co když neznáme rozsah hodnot?
  - Relativní epsilon

```
if (Math.abs((a-b)/b) < EPS) . . .
```

- Co je na tomhle špatně?
  - Problém blízko nuly
    - b nebo obě ($a < 0 \ \&\& \ b > 0 \Rightarrow \text{false}$)
  - **Není symetrické!**

Epsilon

- Situace se nám komplikuje...
  - <http://floating-point-gui.de/errors/comparison/>

```
float absA = Math.abs(a);
float absB = Math.abs(b);
float diff = Math.abs(a - b);
if (a == b) { // shortcut, handles infinities
    return true;
} else if (a * b == 0) {
    // a or b or both are zero
    // relative error is not meaningful here
    return diff < (epsilon * epsilon);
} else {
    // use relative error
    return diff / (absA + absB) < epsilon;
}
```


Porovnávání reálných čísel

- „Úkrok stranou“
- Norma IEEE 754 má další pozitivum:
  - „Po sobě následující“ (co to znamená??) reálná čísla jsou bitově reprezentována stejně jako po sobě jdoucí celá čísla

C / C++

```
if (*(int*)&f1 < *(int*)&f2) . . .
```

```
if (f1 < f2) . . .
```


Porovnávání reálných čísel

- => Lze porovnat jako int
  - Rovnost $\Leftrightarrow$ neleží mezi více než X jiných
- Ale pozor!
  - speciální případy (NaN, největší číslo)
  - přesnou délku (float – int, double – long)

```
bool almostEquals(float A, float B) {  
    if (A == B) return true;  
    int intDiff = abs(*(int*)&A - *(int*)&B);  
    return (intDiff <= MAX_ERROR);  
}
```

C++

Porovnávání čísel – důsledky

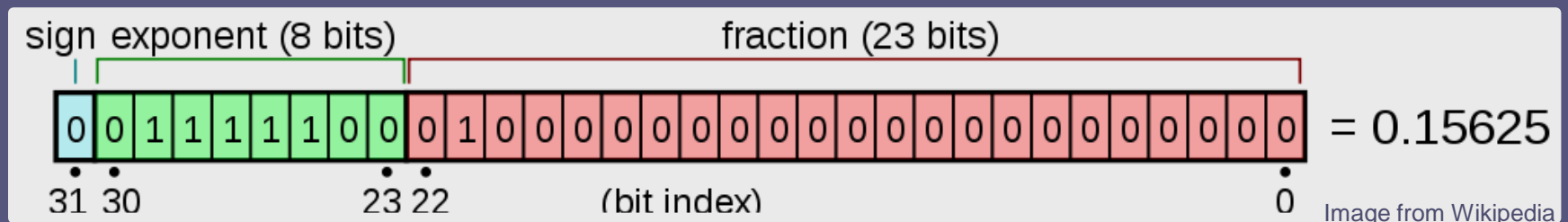
- To se nám to zkomplikovalo, že?

Praktické důsledky:

- Double místo Float
- Pokud záleží na rovnosti, musí být EPS
  - Známe-li rozsahy čísel, může být pevné
    - Naštěstí pro nás, v těchto úlohách většinou rozsahy známe...
  - Neznáme-li rozsahy, je to složitější

Speciální hodnoty

- Interpretace:
  - Exponent: +127 („offsetový kód“)
    - 00 i FF je speciální (tj. použito -126 až +127)
  - Mantisa: implicitní 1 na začátku

Speciální hodnoty

- **+0 / -0 (EXP=x00, M=0)**
  - Tisk
  - Některé operace (1/x)
- **subnormal (EXP=x00, M≠0)**
  - není implicitní 1
  - malá čísla blízka nule
  - => postupná ztráta přesnosti

Speciální hodnoty

- $+\infty$ / $-\infty$ (EXP=0xFF, M=0)
  - Lze s nimi počítat
- NaN (EXP=0xFF, M≠0)
  - Nedefinováno / chyba atp.
  - „tichý“ x „signalizační“

Když to potřebujeme přesně

- **Pevná desetinná čárka**
  - Např. peněžní částky (haléře místo korun)
    - Pozor na rozsah!
- **Čísla s vysokou přesností** (Java: `BigDecimal`)
  - Ukládány číslice (desítkové)
  - Počítá se s nimi „jako ve škole“
  - Rychlost, obzvláště u dlouhých
  - Chyba při nekonečném rozvoji (!)
- **Racionální čísla**
- **Decimal floating point**

Racionální čísla

- **Reprezentace: čítec + jmenovatel**
- **Operace**
  - **Násobení a dělení – relativně snadné**
  - **Porovnávání – víceméně také**
    - **Pozor na rozsah**
  - **Sčítání a odčítání – společný jmenovatel**
    - **Jak?**

Největší společný dělitel

- Eukleidův algoritmus
- $\text{gcd}(U, V)$
  - $V=0 \Rightarrow \text{return } U$
  - $\text{gcd}(V, U \bmod V)$
- Složitost $O(\log v)$

Decimal Floating Point

- IEEE 754-2008
- Mantisa v desítkové soustavě
- Úsporné mapování na bity
- Pozor, tady už neplatí, že větší číslo = větší reprezentace

Decimal Floating Point

- Různé velikosti

IEEE 852	Decimal32	Decimal64	Decimal128
Bity mantisa	23,25	53,15	112,95
Bity exponent	7,58	9,58	13,58
Max mantisa	$10^7 - 1$	$10^{16} - 1$	$10^{34} - 1$
Min exponent	-95	-383	-6143
Max exponent	+96	+384	+6144

- Kombinování bitů

Decimal Floating Point

■ Kombinování bitů

(from wikipedia.org)

Sign	Combination	Exponent continuation	Coefficient continuation
1 bit	5 bits	6 bits	20 bits
S	mmmmm	xxxxxx	cccccccccccccccccccc

Kombinationsfeld					MSBs des		Kod. Wert	Beschreibung
m4	m3	m2	m1	m0	Exp.	Signifikant		
0	0	a	b	c	00	0abc	(0-7)	Ziffer bis 7
0	1	a	b	c	01	0abc		
1	0	a	b	c	10	0abc		
1	1	0	0	c	00	100c	(8-9)	Ziffer größer 7
1	1	0	1	c	01	100c		
1	1	1	0	c	10	100c		
1	1	1	1	0				±Infinity
1	1	1	1	1				NaN

To je pro dnešek vše

Úlohy pro další týden:

- Jednoduché
- Už bodované

- Reálná čísla
- Formátování výstupu
- Interaktivní úloha
- Další (jak efektivně naprogramovat)

